

หินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง

รองรับการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่

โดย

สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 3

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

กระทรวงอุตสาหกรรม

มิถุนายน 2547

สารบัญ

หน้า

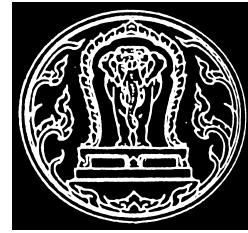
คำนำ	1
สภาพภูมิประเทศ	2
สภาพธรณีวิทยา	2
ศักยภาพของหินอุตสาหกรรมก่อสร้าง	3
แนวโน้มการใช้หินอุตสาหกรรมก่อสร้าง	8
ปัญหาและอุปสรรค}}	9
เอกสารอ้างอิง	9
ภาคผนวกที่ 1 คำสั่ง สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 3 ที่ 33/2547 ลงวันที่ 12 เมษายน 2547.....	ผ. 1 – 1
ภาคผนวกที่ 2 รายละเอียดของผู้ประกอบการทั้งที่เป็นประทานบัตร และคำขอประทานบัตรของเหมืองหินอุตสาหกรรมเพื่อก่อสร้าง ในจังหวัดเชียงใหม่	ผ. 2 – 1

สารบัญรูป

รูปที่ 1 แผนที่ภูมิประเทศจังหวัดเชียงใหม่.....	4
รูปที่ 2 แผนที่ธรณีวิทยา จังหวัดเชียงใหม่	5
รูปที่ 3 แผนที่แสดงพื้นที่หินปูน และตำแหน่งพื้นที่ที่กำหนดเป็น แหล่งหินอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่.....	10
รูปที่ 4 แผนที่แสดงพื้นที่หินปูน แหล่งหินอุตสาหกรรม และพื้นที่ป่า ในจังหวัดเชียงใหม่	11
รูปที่ 5 แผนที่แสดงพื้นที่หินปูน แหล่งหินอุตสาหกรรม และพื้นที่ลุ่มน้ำ ในจังหวัดเชียงใหม่	12

สารบัญตารางและแผนภูมิ

ตารางที่ 1 ปริมาณสำรอง ปริมาณการผลิต และปริมาณแร่คงเหลือ หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่	7
แผนภูมิที่ 1 แสดงการผลิตหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2546	8

คำนำ

ทินอุตสาหกรรม เคยอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งกำกับดูแลโดยกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย จนกระทั่งเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2538 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการตามข้อเสนอของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ให้เปลี่ยนแปลงการระเบิดและย่อยหินมาเป็นการทำเหมืองหิน ภายใต้พระราชบัญญัติเร่ พ.ศ. 2510 ในกำกับดูแล ของกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่ดินนี้ โภคภัณฑ์ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการกำกับดูแลความปลอดภัยในการทำเหมือง โดยใช้เทคนิคด้านวิชาการ รวมทั้งดูแลแก้ไขผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม และบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเหมาะสม

ทินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างในประเทศไทย ตามประกาศกระทรวงบันทึก 77 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติเร่ พ.ศ. 2510 ได้กำหนดให้หินกรวดมนต์ หินกรวดเหลี่ยม หินแกรนิต หินทรายเรือร่อง หินนาคราชราวย หินไนส์ หินบะซอลต์ หินปูน หินชนวน หินทราย และหินชนิดอื่นนอกเหนือจากนี้ ซึ่งมีปริมาณสำรองเพียงพอที่อธิบดีประกาศกำหนด หรือมีคุณภาพไม่เหมาะสมที่จะทำเป็นหินประดับ หินอุตสาหกรรมในภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่จะเป็นหินปูน

เมื่อมีการปรับปรุงโครงสร้างกระหลวง ทบวง กรม ณ วันที่ 3 ตุลาคม 2545 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระหลวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 การทำเหมืองหินฯ ถูกเปลี่ยนให้มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของกรมอุตสาหกรรม-พื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม

เชียงใหม่ได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีผู้แวะเวียนมาเยี่ยมเยียน ไม่ขาดสาย โดยเฉพาะในฤดูหนาวที่มีไม่ดอกบานสะพรั่งเคล้าร้อยขั้นของผู้คน สมกับที่เป็นเมืองน่าอยู่จริงๆ ที่พึงสังวร ไว้อ่ายาหنج่วงว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์ กับหินปูน ซึ่งเป็นหินหลักที่ใช้ในการก่อสร้าง ได้แก่ ถ้ำเชียงดาว ถ้ำเมืองอ่อน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมี น้ำตกเดินได้ (น้ำตกบัวทอง) และน้ำตกอกระซูที่แม่แจ่ม

เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่โฉดดี เพราะมีแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างอยู่หลาย รอบๆ แอ่ง สามารถป้อนหินเพื่อการก่อสร้างตามแผนการพัฒนาของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณา ในมิติของการพัฒนาแล้วจะเห็นว่าเหมาะสม แต่เมื่อพิจารณาด้านการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวแล้ว จะเห็นความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรอย่างชัดเจน ดังนั้น รายงานฉบับนี้ จึงเป็นเพียง การประมวลศักยภาพของแหล่งหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น

สำหรับการพัฒนาพื้นที่ของเชียงใหม่ ให้เป็นประตูสู่ประเทศไทยในภูมิภาคนี้ อย่างมีประสิทธิภาพที่ชัดเจน และเป็นระบบต่อไป

สภาพภูมิประเทศ

เชียงใหม่อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือประมาณ 696 กิโลเมตร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในหุบเขา มีลักษณะเป็นเขตแคนโดยทิศเหนือมีเขตแคนติดต่อกับประเทศเมียนมา ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก และลำพูน ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดเชียงราย และทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่มีพื้นที่ประมาณ 20,107 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่ เป็นที่ราบรื่นหุบเขา บริเวณพื้นที่ส่วนเหนือมีน้ำฝางที่ไหลเข้าเนินอีกไปสมบทกับแม่น้ำกอก ลักษณะมีแม่น้ำปิงเป็นทางน้ำหลัก ที่ประกอบด้วยทางน้ำสาขาที่สำคัญได้แก่ น้ำแม่แตง น้ำแม่แจ่ม น้ำแม่จัด ฯลฯ ดังรายละเอียดในรูปที่ 1

ธรณีวิทยา

แผนที่ธรณีวิทยาที่แสดงไว้ในรูปที่ 2 สามารถบอกให้ทราบถึงชนิดของหินและลักษณะทางธรณีวิทยาของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คำศัพท์หินที่พบในจังหวัดเชียงใหม่ มีดังต่อไปนี้ ได้แก่ หินที่สุดในประเทศไทยถึงปัจจุบัน ที่มีอายุมากถึง 4.5 ล้านปี ที่เห็นได้ชัดเจนคือส่วนที่เป็นสันเขากองทิศตะวันตก ของตัวเมืองเชียงใหม่ ต่อเนื่องไปจนถึงทิศใต้ของจังหวัด ทั้งนี้รวมถึงส่วนที่เป็นดอยอินทนนท์ด้วย ลักษณะเป็นหินแปรยุคแคมเบรียน (Cambrian) ประกอบด้วยหินควอตไซต์ (Quartzite) หินชุดนี้ ประกอบอยู่กับหินเก่าที่กล่าวมาแล้ว เหลือที่เห็นเด่นชัดคือทางขึ้นดอยอ่างขางที่อำเภอฝาง

หินปูน (Limestone) สีเข้ม ยุคօออดิวิเชียน (Ordovician) วางตัวทับอยู่บนหินแปร ยุคแคมเบรียน (Cambrian) ที่เห็นชัดเจนได้แก่ บริเวณจุดระเบิด-บ่อหินที่อำเภอหางดง จ.เชียงใหม่) หินชุดนี้ถูกปิดทับด้วยหินดินดาน (Shale) และหินเชิร์ต (Chert) ยุคดิโวนียัน (Devonian) และหินโคลน (Mudstone) หินดินดานและหินทราย (Sandstone) ยุคคาร์บอนิฟอรัส (Carboniferous)

หินปูนยุคเพอร์เมียน (Permian) วางตัวทับอยู่บนหินที่กล่าวมาข้างต้น นักพบรากดึกดำบรรพ์ (Fossil) ปรากฏอยู่ด้วย ที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ ก่อโดยห้องเชียงดาว และถ้ำเชียงดาว ลักษณะเป็นหินตะกอนประเภทหินทราย หินดินดานและหินกรวดมัน (Conglomerate) ยุคไทรแอสซิก (Triassic) ถูกทับด้วยหินปูนยุคจูแรซซิก (Jurassic) หินชุดที่มีอายุน้อยกว่าที่สุดเป็นชั้นตะกอน กึ่งแข็งตัว ของกรวด ทราย (พบว่าที่มีอายุแก่ขึ้นมา ถูกยกเป็นตะพัก (Terrace)) และตะกอนที่มีอายุน้อยที่สุด เป็นกรวด ทรายอยู่ตามที่ราบริมฝั่งแม่น้ำต่างๆ

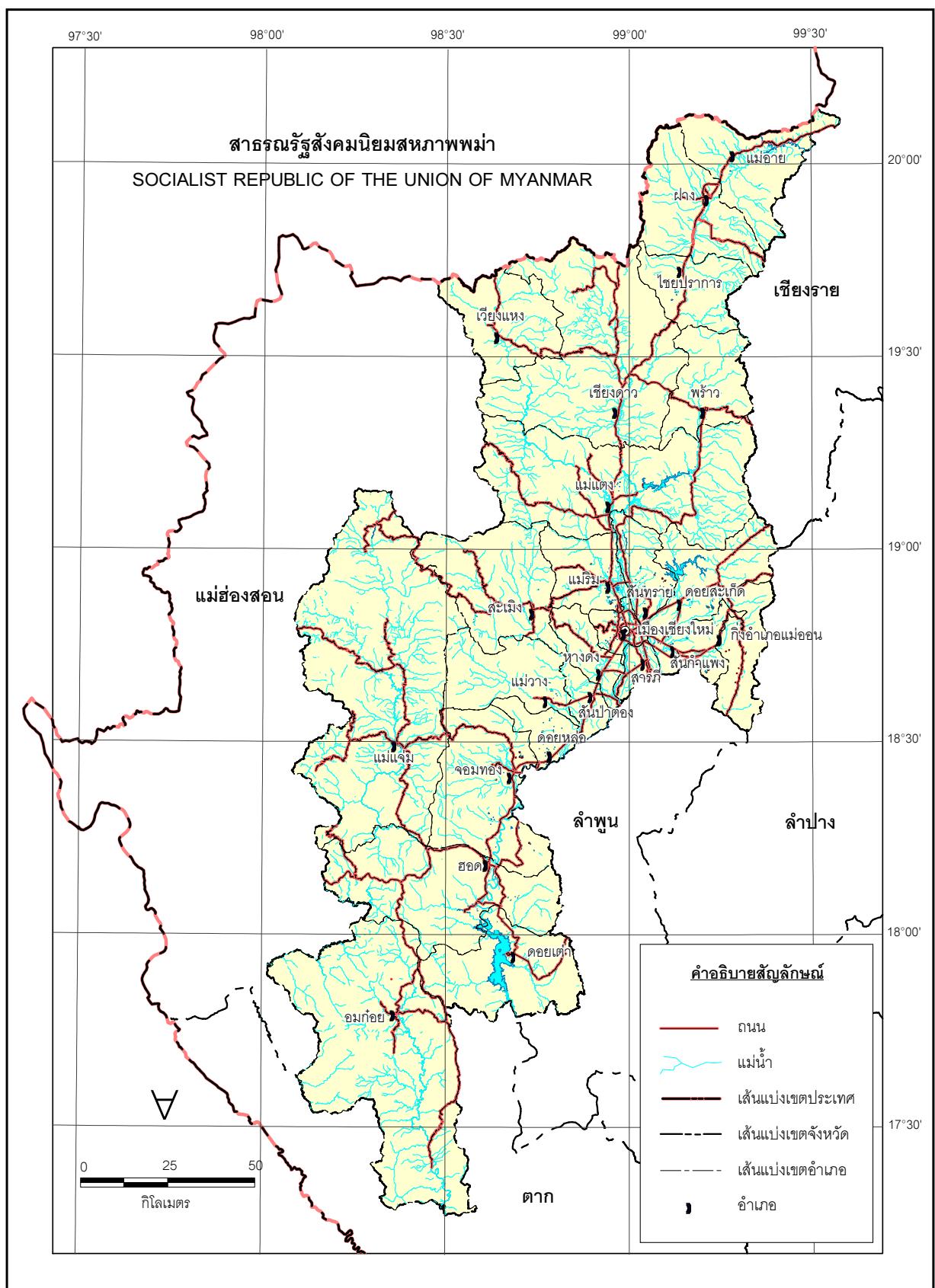
หินอ่อนนิ่วที่สำคัญและเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดการดัน-โก่งตัวของเปลือกโลกได้แก่ หินแกรนิต (Granite) และแกรโนไคลโอไรต์ (Grano-diorite) ยุคคาร์บอนิเฟอรัส และไทรแอสซิก ที่เห็นได้ชัดเจน คือหินอ่อนนิ่วถักกล่าว ได้แทรก-ดันตัวหินเก่าให้เกิดเป็นเทือกเขาด้านตะวันตกและได้ ของจังหวัดเชียงใหม่

ธรณีวิทยาโครงสร้างที่สำคัญของเชียงใหม่ได้แก่รอยเลื่อน (Fault) และแนวรอยแตก (Fracture zone) ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เปลือกโลกปริและแตกเป็นบล็อกๆ เกิดเป็นภูเขา และแอ่งสลับกันไป ส่วนใหญ่มีแนวเหนือ-ใต้ตามลักษณะของแม่น้ำ (รูปที่ 2)

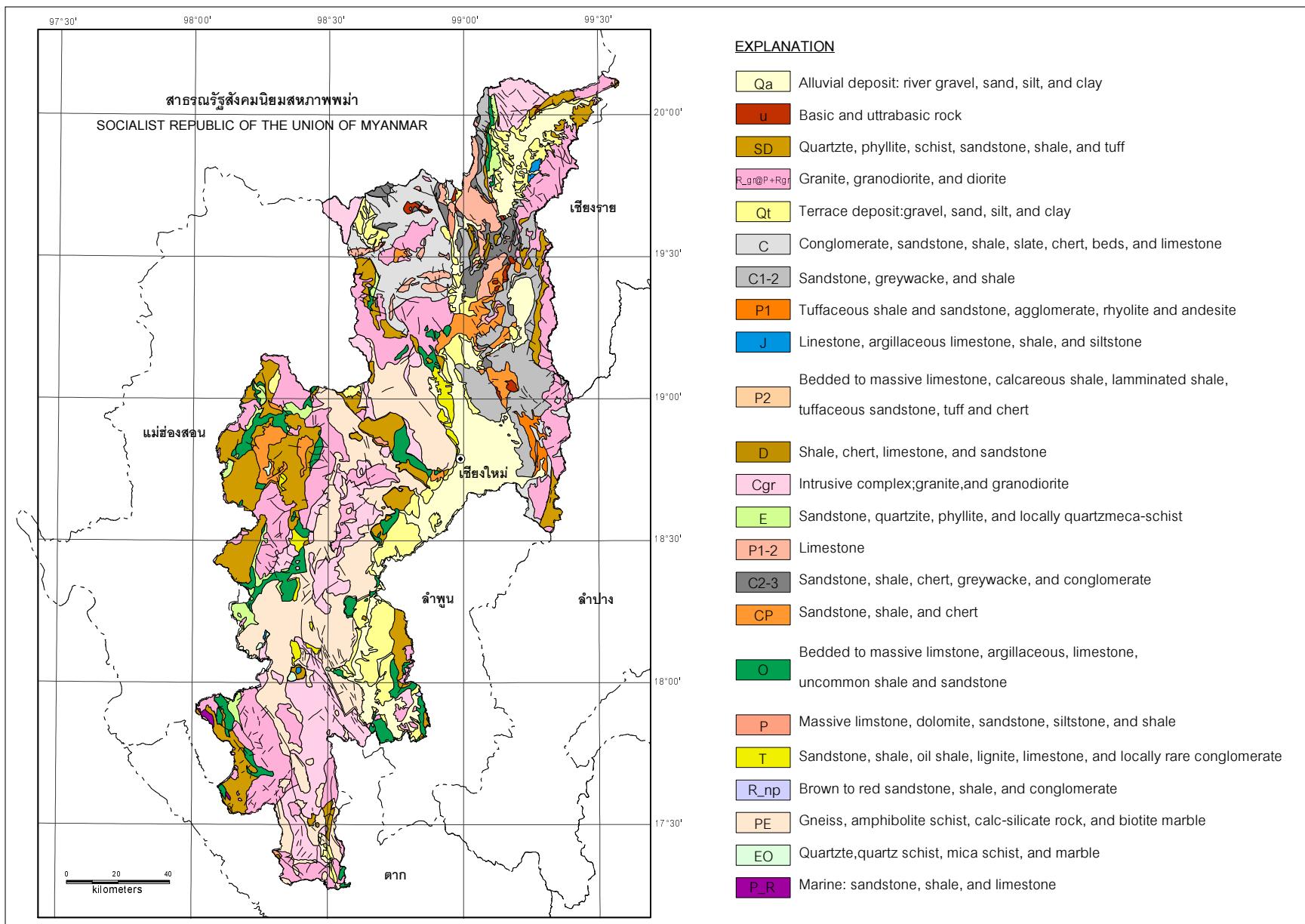
ศักยภาพของหินอุตสาหกรรมก่อสร้าง

สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 3 กรมอุตสาหกรรมพื้นฐาน และการเหมืองแร่ มีหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินการที่มีผลต่อการก่อสร้าง ในพื้นที่รับผิดชอบ 14 จังหวัดภาคเหนือ ภายหลังจากที่มีการปฏิรูประบบราชการเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 สำนักงานได้มีการเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูลของแต่ละเหมืองหินไว้ อย่างเป็นระบบ ในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่นั้น ปัจจุบันมีผู้ประกอบการที่มีพื้นที่เป็นประทานบัตรเหมืองแร่แล้ว จำนวน 8 ราย และกำลังอยู่ในระหว่างการขอประทานบัตรอีก 3 ราย ได้แก่

1. หจก.ปราการวิศวะก่อสร้าง ประทานบัตรที่ 22883/15143 อยู่ที่ ต.ปิงโถง อ.เชียงดาว
2. บ. เชียงใหม่สหศิลpa จำกัด ประทานบัตรที่ 31213/15125 อยู่ที่ ต.ครึดเงิน อ.ไชยปราการ
3. นายราม สุภา ประทานบัตรที่ 31239/15238 อยู่ที่ ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง
4. บ. หยุ่นศิลpa จำกัด ประทานบัตรที่ 22886/15179 และ 31221/15180 อยู่ที่ ต.แม่ปีปี อ.ดอยสะเก็ด
5. บจก.สหพนาสิทธิ์ ประทานบัตรที่ 31224/15464 อยู่ที่ ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง
6. นายเฉลิมโชค อุทัยวงศ์ศักดิ์ ประทานบัตรที่ 22873/15197 อยู่ที่ ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง
7. นางมลทนา เอื้อวิทยา (นายอนุวัช วงศ์วรรณ เช่าช่วง) ประทานบัตรที่ 20670/13292 อยู่ที่ ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง
8. นายอุดมย์ เอี่ยมแพร ประทานบัตรที่ 31241/15321 อยู่ที่ ต.สนเดียง อ.จอมทอง

รูปที่ 1 แผนที่ภูมิประเทศจังหวัดเชียงใหม่

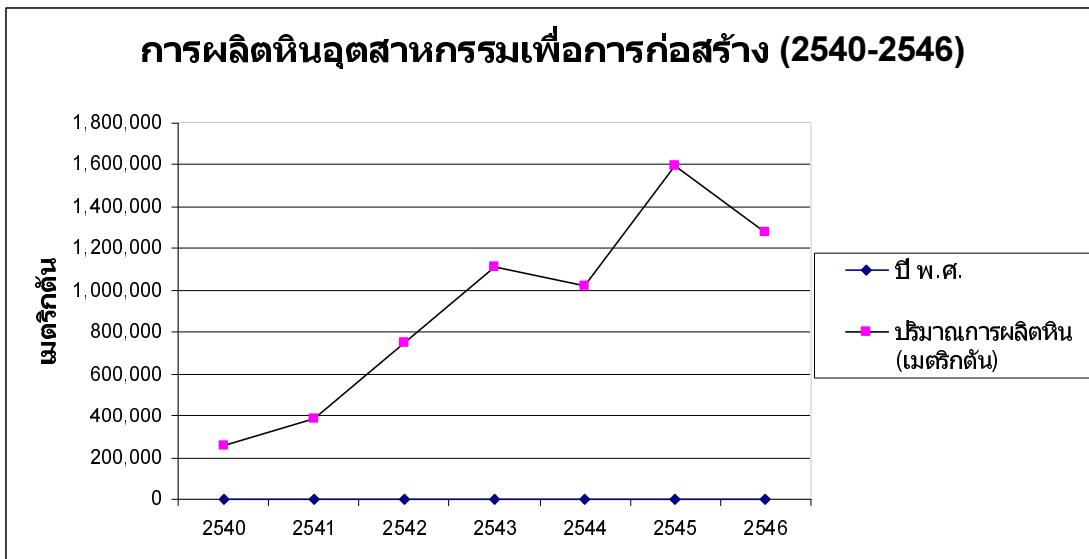
รูปที่ 2 แผนที่ธรณีวิทยา จังหวัดเชียงใหม่

9. บ.วัสดุวิศวกรรม จำกัด	คำขอประทานบัตรที่ 17/2540 อยู่ที่ ต.บ้านสหกรณ์ กงอ.แม่อ่อน
10. หจก.พนาลิทชี	คำขอประทานบัตรที่ 22/2538 อยู่ที่ ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด
11. หจก.เชียงใหม่ไฟเชียง	คำขอประทานบัตรที่ 2/2540 อยู่ที่ ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง

จากข้อมูลที่สำนักงานฯ ได้รวบรวมไว้ พบว่ามีการผลิตหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ไปแล้วจำนวน 6,398,846 เมตริกตัน และยังคงเหลือปริมาณสำรองในส่วนที่เป็น ประทานบัตรแล้วอีก จำนวน 100,585,104 เมตริกตัน และในส่วนที่เป็นคำขอประทานบัตรอีก จำนวน 31,878,300 เมตริกตัน รายละเอียดของผลผลิตแร่แต่ละประทานบัตรและปริมาณสำรองที่เหลือ ปรากฏตามตารางที่ 1 และแผนภูมิที่ 1 สำหรับรายละเอียดของแต่ละผู้ประกอบการ แสดงไว้ใน ภาคผนวกที่ 2

นอกเหนือจากในเขตพื้นที่ประทานบัตรและคำขอประทานบัตรเหมือนแร่ทั้ง 11 พื้นที่ ที่กล่าวมาแล้ว จังหวัดเชียงใหม่ ยังมีพื้นที่หินปูนที่เป็นวัตถุคุบตั้งตัน สำหรับการทำเหมืองแร่ เพื่อผลิตหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง อยู่อีกเป็นจำนวนมากตามมาศาก กระจายอยู่ทั่วทั้งพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ (รูปที่ 3) แต่ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถเข้าไปพัฒนาหรือกระทำการใดๆ เพื่อการทำเหมืองแร่ได้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ป่า (รูปที่ 4) และพื้นที่ลุ่มน้ำ (รูปที่ 5) ซึ่งเกี่ยวข้องและมีข้อจำกัดด้วยระบบที่น้ำและข้อกฎหมาย ของกรมป่าไม้ และกรมอุทยาน-แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 ปริมาณสำรอง ปริมาณการผลิต และปริมาณแร่ร่องเหลือ หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

แผนภูมิที่ 1 แสดงการผลิตหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 - 2546

แนวโน้มการใช้หินอุตสาหกรรมก่อสร้าง

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การผลิตหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง ของจังหวัด เชียงใหม่ มีแนวโน้มสูงขึ้น อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2540 จนถึง 2546 ซึ่งเป็นปีที่เศรษฐกิจโลกยังคงฟื้นตัว ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าในอนาคตจะมีแนวโน้มใดๆ อีก แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่影晌ต่อการผลิต เช่น ความต้องการใช้หินในภาคอุตสาหกรรม การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การเติบโตทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางการค้า และภัยธรรมชาติ คาดว่าแนวโน้มการผลิตหินอุตสาหกรรมก่อสร้างในเชียงใหม่ จะยังคงเติบโตต่อไปในระยะยาว

จะเห็นได้ว่า ปริมาณหินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง ของจังหวัดเชียงใหม่ ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2546 คาดว่าจะมีปริมาณการผลิตหินอุตสาหกรรมก่อสร้างประมาณ 1,600,000 เมตริกตัน ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงกว่าปี 2540 มากกว่า 146 เท่า แม้จะมีปัจจัยต่างๆ ที่影晌ต่อการผลิต เช่น ภัยธรรมชาติ โรคระบาด ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หรือการแข่งขันจากประเทศอื่น แต่เชียงใหม่ยังคงเป็นศูนย์กลางการผลิตหินอุตสาหกรรมก่อสร้างในภาคเหนือ ด้วยความต้องการใช้หินที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้หินเชียงใหม่เป็นหินที่ได้รับการยอมรับและนิยมใช้ในภาคเหนือและภาคใต้ ไม่ใช่แค่หินที่ใช้ในเชียงใหม่ แต่เป็นหินที่ส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการค้าหินอุตสาหกรรมก่อสร้างในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

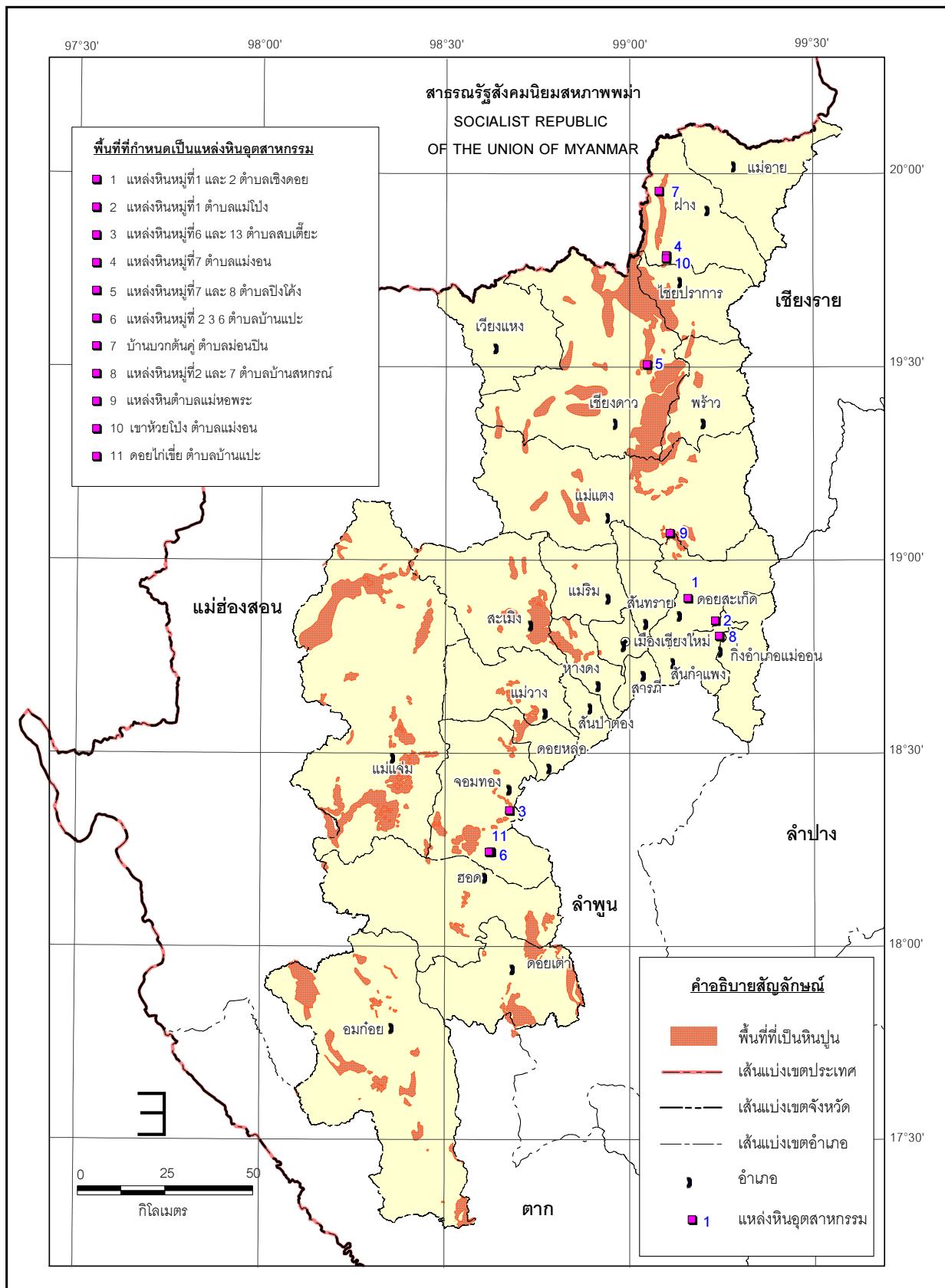
ปัญหาและอุปสรรค

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การทำเหมืองหินฯ เป็นการสนับสนุนกิจกรรมในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ แต่เมื่อพิจารณาในมิติของการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ ก็จะเกิดความขัดแย้งกัน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นก็จะเกิดตามมา ดังพ่อที่จะสรุปได้ดังนี้

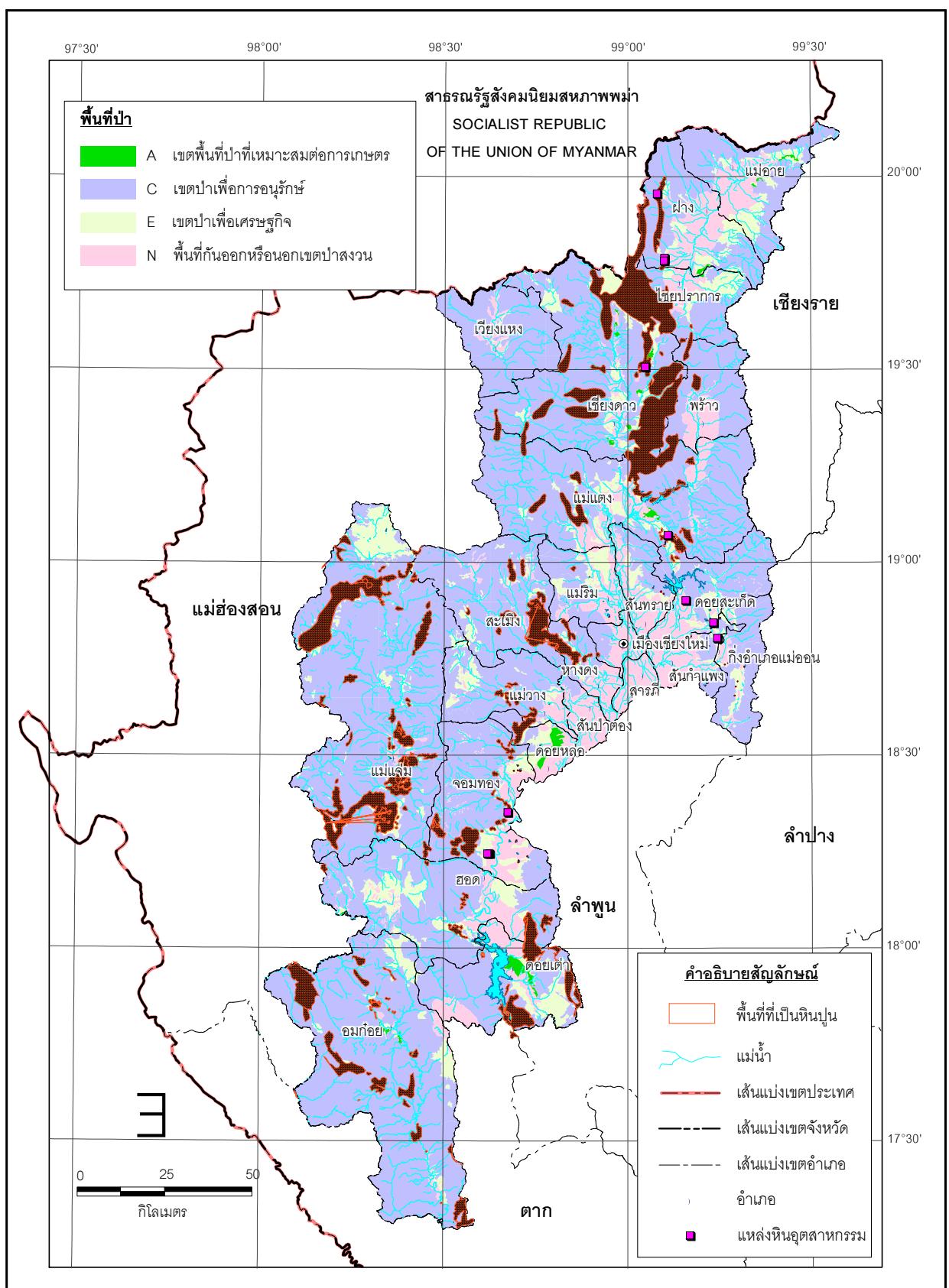
1. การร้องเรียนของประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ในทุกๆ ด้าน ซึ่งในเรื่องนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมได้ถ่ายโอนอำนาจในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้กับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ให้ร่วมตรวจสอบ คุณภาพเหมืองแร่ต่างๆ ในถิ่นของตนแล้ว
2. การร้องเรียนกับหน่วยงานทางด้านสิทธิมนุษยชน ในเรื่องของคน
3. การพิจารณาอนุญาตของหน่วยงานราชการต่างๆ ในพื้นที่ที่ซ้อนทับกัน อันมีระเบียบ และข้อกฎหมายบังคับใช้คนละฉบับที่แตกต่างกัน (ต้องบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อย่างเป็นเอกภาพ และถือประโยชน์สูงสุดของรัฐเป็นหลัก)

เอกสารอ้างอิง

- ท.สุขแสง, 2537, ท้องที่บ้านปะเกศไทย 76 จังหวัด, สำนักพิมพ์ไอดียัลสโตร์, กรุงเทพฯ, หน้า 16.
อำนวย ส่งอุไรล้ำ, 2545, หินอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้าง, วารสารเศรษฐรัฐวิทยา, ปีที่ 4
ฉบับที่ 8, กรมทรัพยากรธรรม, กรุงเทพ, 8 หน้า.
สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เขต 3, 2546, ข้อมูลและระบบสารสนเทศ
ภูมิศาสตร์ทรัพยากรแร่ ในพื้นที่รับผิดชอบ 14 จังหวัดภาคเหนือ, กรมอุตสาหกรรม-
พื้นฐานและการเหมืองแร่, เชียงใหม่. (ยังไม่พิมพ์เผยแพร่)

รูปที่ 3 แผนที่แสดงพื้นที่หินปูน และตำแหน่งพื้นที่ที่กำหนดเป็นแหล่งหินอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ 4 แผนที่แสดงพื้นที่hinปุ่น แหล่งหินอุตสาหกรรม และพื้นที่ป่าในจังหวัดเชียงใหม่